

כריתות כו

משה שווערד

1. ערוך לנר מסכת כריתות דף כו עמוד א

בגמרא חייבי מלקיות שעבר עליהן יוה"כ חייב. י"ל למה נקט דוקא חייבי מלקיות ולא ג"כ חייבי מיתות ב"ד. [1] וראיתי בבאר שבע שהרגיש בזה ותירץ דחייבי מלקיות לרבנות נקט ע"ש. ולא ידעתי מה רבותא בחייבי מלקיות יותר מחייבי מיתות ב"ד דאם שייך כפרת יוה"כ באתרו בי' גם חייבי מלקיות פטורין ואם לא שייך גם חייבי מיתות ב"ד חייבין [2] אבל נ"ל דדוקא נקט חייבי מלקיות ע"פ מה דאמרינן ביומא (פו א) בענין ד' חלוקי כפרה דעבר על ל"ת ועשה תשובה יוה"כ מכפר אבל עבר על כריתות ומיתת ב"ד יוה"כ לא מכפר רק תולה ע"ש ולכן לענין חייבי מיתות ב"ד לא צריך להשמיענו דבאתרו בי' לא מכפר יוה"כ דהרי אפילו בלא אתרו בי' לא מכפר אבל לענין חייבי מלקיות שהם עבירות ל"ת דבלא אתרו בי' מכפר יוה"כ בזה הוצרך להשמיענו דבאתרו בי' לא מכפר יוה"כ לפטרו ממלקות:

2. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כריתות דף כו עמוד א

חייבי מלקיות שעבר עליהן יו"כ חייבין. ובבאר שבע הקשה אמאי לא נקט גם חייבי מיתות ב"ד. [1] וכתב דלרבנות נקט חייבי מלקיות וכ"ש חייבי מיתות ב"ד. [2] והערוך לנר כתב דחייבי מיתות א"צ להשמיענו דהא מפורש ביומא (פו ע"א) דאם עבר על כריתות ומיתות ב"ד אין יו"כ מכפר אלא תולה, ופשיטא דלא מיפטר מחובתו.

וצ"ע דהא מפורש במשנה ריש שבועות דשעיר המשתלח מועיל לכפר גם על חייבי כריתות וחייבי מיתות ב"ד, ומה שמבואר ביומא דאין יו"כ מכפר הא נתבאר לעיל דהיינו בלא שעיר המשתלח. ואולי י"ל באופן אחר דמאי דהוה פשיטא הוא משום דאף אחר שעבר יו"כ איכא ענין של ובערת הרע מקרבך ואי"ז רק עונש.

3. שפת אמת מסכת כריתות דף כו עמוד א

שם בגמ' בועל מכיר צ"ע דטפי הו"ל למימר דהיא מכרת [וכן הקשה הב"ש ותירוצו אין מובן כמ"ש בבה"ז] גם בתר הכי דקאמר הורג מכיר צ"ע דהא ההורג לא נתכפר בעגלה וכשנתברר אח"כ בעדים נהרג ההורג א"כ כל הכפרה על הקהל והם אין מכירין:

4. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כריתות דף כו עמוד א

הורג מכיר. גם ע"י הקשה השפ"א דמה בכך שההורג מכיר הא הכפרה על הקהל והם אינם מכירים, וי"ל ג"כ עפ"י האמור דהא גם בעגלה ערופה אי איכא ע"א על הרוצח אין מביאים עגלה ערופה (כדאיתא בסוטה מ"ז ע"ב), וכיון דההורג מכיר הריהו יכול להעיד ע"ז שהרגו דשייך פלגינן דיבורא וכדלעיל.

5. ספר יד בנימין

שם בגמ' ולרשב"י דאמר יולדת חוטאת היא וכו'. נס' צאלר שבע" תמה כאן תמיהה גדולה הלא החטא הוא משום דבשעה שפורעת לילד קופצת ונשבעת כו' כמו שהביא רש"י ז"ל ובהי הרי אין לנו כאן שום ספק וכל הספק נחויב הקרבן הוא טלד אי ילדה ממין שחייבת עליו קרבן או לא וא"כ מה ענין זה לחטא שאין מכיר בו אלא המקום הלא נענש החטא אין שום ספק. ועי' בערוך לנר מש"כ ליישב בזה.

ובס' נר תמיד (הוצא צמעיני התלמוד) כי ליישב דכיון דעיקר החטא נא מתמת ספק לידה מיקרי חטא שאין מכיר בו אלא המקום דאילו לו נאחה לידי ספק זה (כלומר אילו לא הי' לידה כלל) לא נאחה לידי חטא, וכן צנזר טמא צממוך לר"ח הקפרי אילו לא

6. ספר יד בנימין

שם בגמ', על ז' דברים נגעים צאים, סי'
 גג"ג ששל"ך סימני שמות
 המציאים לנגעים הן כגון גילוי ערות גסות
 הרוח גזל ושאר דברים המפורשים בערכין
 ט"ז.

7. ספר יד בנימין

שם בגמ', אלא מעתה ספק קוטה שעבר
 עלי' יוה"כ, פירש"י ספק קוטה
 היינו סתם קוטה (האמור בתורה) דספק הוא
 אם נטמאה או לא, ותמה ע"ז בס' "באר
 שבע" א"כ למה קרי ל"י חטא שאין מכיר
 בו אלא המקום הלא היה בעלמה מכירה
 בחטא, וצ"ע"ז ת"י ידיעה שלה אין מועיל
 בזה שהרי אפי' אומרת שלא חטאה חייבתה
 התורה בקרבן יעו"ש, וכוונתו נראה שהתורה
 חייבתו בקרבן בכל אופן אפי' היכי שידעת
 בעלמה שלא חטאה ולכן אין ידיעה שלה
 גורם כלום בענין זה ודו"ק, (וב"ערוך לנר"
 כנראה לא הצין כך זכוונתו ותמה עליו
 יעו"ש) שו"ר צפי' רגמ"ה ז"ל בסמוך בזה

8. דף על הדף כריתות דף כו עמוד א

בגמ': יחיד יוכיח, ואי משום דכל קרבנו נקבה כו'.

וצ"ב מהו הקולא בזה שקרבנו הוא נקבה ולא זכר.

וביאר במשך חכמה (ויקרא ד' כ"ג) על פי מה דאיתא בסוטה (ל"ב ע"ב) דכדי שלא לבייש עוברי עבירה, צותה תורה - במקום שישחטו את העולה ישחטו את החטאת (- בצפון). ומקשה הרי עולה היא זכר וחטאת היא נקבה, ומשני שיש לה אליה, ומשני ומקשה הרי שעירה שאין לה אלי', ומשני דאי בעי מכסיף אנפשי', דהרי הוא יכול להביא כשבה אם רוצה, ואם הוא רוצה להתכפר ולהתבזות, ה"ז תלוי בידו.

ולפ"ז י"ל דזה שייך רק לגבי חטאת, שבא על חטא ידוע, אבל בלא ידיעה וודאית שחטא לא מכספי אנפשיהו, וזהו הפירכא הראשון דשאני יחיד דכל קרבנו נקבה.

9. שטמ"ק אות א'

10. ערוך לנר מסכת כריתות דף כו עמוד ב

בגמרא בנשיא שעשוי להשתנות. הבאר שבע הקשה שהרי גם יחיד עשוי להשתנות להיות נשיא. [1] ותירץ הברכת הזבה דהא יש שאינן ראויין להתמנות להיות מלך כגון גרים וממזרים ע"ש. ולענ"ד זה דוחק הוא שמפני שיש ביחידים איזה שאינן ראויין להתמנות שיקרא ע"ז יחיד אין ראוי להשתנות. [2] אכן י"ל בפשטות שהרי בכלל ואם נפש כי תחטא הם ג"כ נקבות כמו זכרים והרי נקבות אינן ראויין להתמנות וכיון דנקבות וזכרים נחשבים כמחצה על מחצה ובמחצה זכרים יש

ג"כ שאינן ראויין להתמנות אותם שאינם ראויין להיות מלך א"כ הוי רובא דיחיד אין ראוי להתמנות ולכן שפיר פריך דיחיד אין עשוי להשתנות:

11. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כריתות דף כו עמוד ב

תאמר בנשיא שעשוי להשתנות. בהוריות (י' ע"א) מבואר דהוא בגוונא דנעשה מצורע דעובר מנשיאותו, עי"ל דמרדו בו והפסיק להיות מלך וכמשמעות המשנה שם שעבר מגדולתו.

והבאר שבע הקשה דהא גם יחיד יכול להשתנות דהא יכול להתמנות להיות מלך, והערוך לנר תי' ע"ז דכיון דאיכא מחצה נקיבות דאינם ראויים להיות מלך וגם איכא זכרים הפסולים, א"כ איכא רובא דאינם ראויים להשתנות ושפיר פריך.

וצ"ע דמה מוסיף מה שרוב אין יכולים להשתנות, הא מ"מ איכא למיפרך דחזינן דאיכא עכ"פ מיעוט דיכולים להשתנות ומ"מ בעו ידיעה, ונילף מינייהו גם לנשיא היכול להשתנות.

[3] ונראה לומר באופן אחר, דקרוב הנשיא חמור מקרבן היחיד וכמו שמבואר בגמ' דקרוב נקיבה קיל מקרבן זכר, וא"כ כל פירכת הגמ' הוא רק גבי נשיא דיכול להשתנות לקולא וליפטר מחומרתו, אבל מה שיחיד יכול להשתנות לחומרא לא חשיב פירכא דאין יכול ליפטר מחובתו ורק יכול להתחייב יותר מזה. [וכ"כ בברכת הזבח דשינוי לגריעותא לא חשיב שינוי].

12. ספר יד בנימין [4]

נשטמ"ק ותי' נשם תוס' הרא"ש ז"ל דפריך מיחיד ממזר ומכל הפסולין שאין מעמידין מהם מלך, וכן תי' צנה"ו, ולא זכיתי להבין דהא אכתי שפיר מני יליף מיחיד הראוי להתמנות נשיא, דקרא דנעי ידיעה מיירי בכל יחיד, (אם לא שנדחוק דכיון דאיכא עכ"פ יחיד שאין עשוי להשתנות א"כ שאר יחידים נמי קילי), שו"ע נש"ם עולם שלמה דהרגיש ציה, ועיי"ש ש"כ לתרץ צענון אחר דיחיד מיכרי אין עשוי להשתנות משום דאין תלוי בדעתו להיות נשיא אלא בדעת הקהל, משא"כ נשיא תלוי בדעתו דאם רוצה יכול להסתלק מנשיאותו.

שם בגמ', מה ליחיד וליצור שכן אין עשויין להשתנות. הקשה בצאר שנע הא יחיד עשוי להשתנות דאפשר שיחמנה להיות נשיא ונשאר בקושיא, וצאמת כבר עמד ציה

13. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כריתות דף כו עמוד ב

רש"י ד"ה ובדין, ומשום חולין בעזרה נמי ליכא למימר דלא אסרה תורה אלא שחיטה אבל לא מליקה. ובשטמ"ק הק' ע"ז מדברי הגמ' בנזיר (כ"ט ע"ב) דאיכא איסור על מליקת חולין בעזרה ולכך חטאת העוף הבאה על הספק אסורה באכילה. וכה"ג איתא בגיטין (כ"ח ע"ב) דהשולח חטאתו מקריבו בחזקת שהוא חי, ומוקי לה בגמ' בחטאת העוף דהו"א מספק לא ליתיה חולין לעזרה.

ונראה לומר דהיכא דעביד מעשה שחיטה חשיב חולין בעזרה אף היכא דהקרוב פסול, אבל במליקה אי הקרבן פסול הא לא הוה כלל מעשה שחיטה והוה כנחירה ולכך ליכא איסור דחולין בעזרה. וכל מה שמבואר דאיכא איסור דחולין בעזרה הוא דוקא היכא דאיכא ספק חיוב והקרוב פוטרו מהספק וכה"ג דמועיל הקרבן חשיב מעשה שחיטה, אבל רש"י דמיירי אחר שנודע שלא ילדה ולא הועיל כלל הקרבן ממילא לא חשיב מעשה שחיטה ולכך לא נאסר משום חולין בעזרה, [וכ"ה בליקוטי הלכות].

שם במשנה, לקח צהן שני חילים לחולין
 א' יפה ב' סלעים וא' יפה
 י' זוז היפה ב' סלעים יקרב לאשמו והשני
 למעילתו וכו'. פי' היפה ב' סלעים יקריב
 לאשמו כלומר לאשם מעילות שנתחייב בו
 עכשיו אחר שמעל והוציא המעות לחולין,
 והאיל השני ששוה עשרה זוז יקריב למעילתו
 היינו לשם חיוב האשם שנתחייב בתחילה, וקרי
 לוי "מעילתו" משום שהב' סלעים שהופרשו
 מתחילה עבור חיוב אשם זה מעל צהו והוציאם
 לחולין, וכדאמר' בגמ' מאי מעילתו גזילו,
 וכשמקריב האיל הזה ששוה עשרה זוז לשום
 חיוב האשם הראשון יוצא צהו הקרן והחומש
 (דהקרן היינו חיוב האשם הראשון שצריך
 עבור זה ב' סלעים דהיינו ח' זוז ועוד ב'
 זחים החומש של ב' סלעים היינו עשרה זוז),
 ואף בנשתבח מאיליו ולא פטמו יכול לזאת
 צהו ידי גזילו וחומשו ומשום דכיון שהוציאו
 לחולין שוב אין השבח של הקדש, והנה החומש
 שמוסיף צריך להוסיף צהקרבן אשם הראשון

גופי' וכדאמר' בגמ' "צהדי גזילו הוא מוסיף"
 והיינו שצריך ליקח אשם שמינה שווה סכום
 הקרן והחומש צידה, ולכך דוקא כשהאיל שווה
 עשרה זוז יכול להקריבו לחיוב אשם הראשון,
 אבל אם אינו שווה אלא ב' סלעים לא קני
 שיקריב לאשמו ויוסיף שני זחים להקדש עבור
 חומשו, ומשום דקיי"ל דחומש של הקרבנות
 הוא בשביל הקרבנות גופי', כ"כ במשנל"מ
 פ"ד מהל' מעילה הל' ו', ועכ"פ "אשמו"
 דרש"א היינו אשם מעילות, ו"מעילתו" היינו
 גזילו כלומר חיוב אשם הראשון עם חומשו
 וכדנתבאר.

אבל כסיפא צלקת אחד לאשם ואחד לחולין
 דקחתי אם הי' של אשם יפה ב' סלעים
 יקרב לאשמו והשני למעילתו חס הכוונה
 איפכא ד"לאשמו" היינו לחיוב אשמו הראשון
 ומשום שהרי הוקדש לשם כך, והשני למעילתו
 היינו לשם קרבן מעילה אם הוא שווה ב'
 סלעים, וכאן צריך להוסיף מציתו סלע וחומשו
 עבור הקרבן והחומש, ומשום שהמעילה הי'
 צלע ע"י שלקח א' לחולין וסלע זה הי'
 דינו למותר אשם דאזיל לנדבת ציבור לעולה
 ולכן צריך להוסיף סלע וחומש עבור נדבת
 ציבור, והכא אין מועיל מה ששוה האיל השני
 עשרה זוז כדי להשלימו לקרן וחומש שהרי
 הגזילו דהיינו הקרן הוא עבור מותר האשם
 שאזיל לנדבה, וכן החומש צריך להוסיף עבור

זה ואילו האיל השני הרי הוקרב צמורת אשם
 מעילות, וכן אפי' אם האיל הראשון הי' שווה
 עשרה זוז ג"כ אינו יוצא צהו קרן וחומש
 שהרי מה ששוה האיל יותר מהדמים שלקחו
 שצח הקדש הוא דהא האיל הראשון קנאו
 לשם אשם ואין לצעלים חלק כלל בשבח, ונהי
 דאדם מחכפר בשבח הקדש אבל לזאת צהו
 ידי גזילו ודאי אינו יכול וכמו שביאר במשנל"מ
 שם פ"ד מהל' מעילה עיי"ש, וכן ע"י שטמ"ק
 אות י"ז.